

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 28.10.2009
SEC(2009) 1441 galīgā redakcija

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS,

pavaddokuments

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMAM EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Globālā vides un drošības novērošana (GMES):
kosmosa komponentes uzdevumi un nākamie pasākumi**

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

{COM(2009) 589 galīgā redakcija}
{SEC(2009) 1439}
{SEC(2009) 1440}

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

1. IEVADS

Ietekmes novērtējums ir pavaddokuments Komisijas paziņojumam par globālās vides un drošības novērošanas (*GMES*) kosmosa komponenti. Tas sagatavots, pēc *GMES* biroja apspriešanās ar plašu ieinteresēto personu loku konsultējoties ar Komisijas dienestu koordinācijas grupu. Šo ziņojumu analizēja un attiecīgi grozīja Eiropas Komisijas Ietekmes novērtējuma padome.

Lai labāk reaģētu uz dabas un cilvēka izraisītām katastrofām un uzlabotu robežu uzraudzību, *GMES* piedāvā iespēju novērot Zemi un tādējādi efektīvāk apsaimniekot dabas resursus, novērot svarīgus klimata pārmaiņu faktorus: bioloģisko daudzveidību, okeānu stāvokli un atmosfēras ķīmisko sastāvu.

GMES ietilpst pakalpojumu komponente un novērošanas infrastruktūras komponente, kura ietver kosmosa infrastruktūru un *in situ* infrastruktūru. Ieguvumus nodrošina pakalpojumu komponente, kas savukārt ir atkarīga no novērošanas datiem, ko iegūst no infrastruktūras. Tāpēc *GMES* jāuzlūko kā vesela sistēma. Komisijas 2008. gada paziņojumā “*GMES*: mēs rūpējamies par drošu planētu”¹ aplūkoja *GMES* kopumā, savukārt šajā paziņojumā Komisija sīkāk raksturo kosmosa komponenti, lai: i) atvieglotu koplēmuma procedūru attiecībā uz Komisijas priekšlikumu par *GMES* programmu un tās sākotnējam darbībām 2011. līdz 2013. gadā² un ii) sagatavotu pamatu lēmumiem, kas aptver nākamo finanšu shēmu (pēc 2013. gada).

Kosmosa dati ir svarīgākais devums *GMES* pakalpojumu komponentē. Ja tiek pārtraukta kosmosa datu plūsma, nav iespējams sniegt vairākus pakalpojumus. Tematiskās jomas *GMES* pakalpojumu komponentē būs atkarīgas no piekļuves datiem no jau esošiem Zemes novērošanas satelītiem, kas pieder trešām personām³, un kosmosa infrastruktūras, kas izstrādāta konkrēti *GMES* vajadzībām. Tā kā ES nevēlas dublēt Eiropā pieejamo jaudu, tad tika pārbaudīts, cik lielā mērā lietotāju prasības, ko apzinājusi ES, nevarētu izpildīt ar pašreizējo vai plānoto infrastruktūru.

Šo trūkumu analīze palīdzēja noteikt EKA *GMES* kosmosa komponentes programmas saturu. Programmu pašlaik finansiāli atbalsta ES, un tā ir saistīta ar *Sentinel* satelītu misiju sagatavošanu. Patlaban EKA gatavo pirmās *Sentinel* konstelācijas, tajās ietilps septiņi satelīti (pirmie divi *Sentinel-1* līdz -3 konstelācijas elementi, pirmie divi *Sentinel-4* elementi un *Sentinel-5* priekšnācējs) un divi instrumenti, ko pārvadās satelīti *EUMETSAT*.

¹ COM(2008)748 galīgā redakcija, 11.12.2008.

² COM(2009)223 galīgā redakcija, 20.5.2009.

³ Tostarp ES dalībvalstīm, valdību organizācijām, piemēram, EKA un *EUMETSAT*, trešām valstīm un privātiem subjektiem.

2. PROBLĒMAS IZKLĀSTS

Kad kosmosa infrastruktūra būs izveidota, tā būs jāizmanto un pienācīgā laikā jāatjauno, lai varētu vākt vides datus *GMES* pakalpojumu komponentes vajadzībām. Tāpēc šajā dokumentā tiks risināta problēma, kā vadīt un finansēt:

- sākotnējo EKA sagatavoto *Sentinel* konstelāciju izmantošanu pēc izstrādes posma un
- satelītu *Sentinel* atjaunošanu, no kuriem daudziem ekspluatācijas laiks ir aptuveni septiņi gadi, vienlaikus tos izmantojot iepriekš minētajā veidā, lai datu vākšana būtu ilgstoši nepārtraukta.

Priekšlikumā regulai par programmu *GMES* un tās sākotnējām darbībām 2011. līdz 2013. gadā⁴ Komisija ierosināja kopējo finansējumu 107 miljonus euro, no kuriem 40 miljonus izmanto kosmosa komponentei.

Satelītu *Sentinel* izmantošanas finansēšana un vadība ir apspriesta vairākos dokumentos, tostarp Komisijas paziņojumā “Vides un drošības globālais monitorings (*GMES*): mēs rūpējamies par drošu planētu”⁵. Kaut arī gaidāms, ka nākotnē ES programmai būtu jāveicina kosmosa infrastruktūras ilgtspēja, konkrēti, pieejamība orbītā un darbības orbītā, nebija iespējams pieņemt saistošus lēmumus par ES finansējumu *Sentinel* izmantošanai, jo uz konkrēto periodu neattiecas pašreizējā finanšu shēma. Tāpēc drīzumā jāpagatavo lēmums par kosmosa komponentes finansēšanu kā daļu no darba nākamajā daudzgadu finanšu shēmā.

EKA dalībvalstis ir paidušas skaidru nostāju, ka *Sentinel* infrastruktūra ir to ieguldījums *GMES* kosmosa komponentē un ka tās nodrošina finansējumu, balstoties uz pieņēmumu, ka ES, piešķirot ES finansējumu, uzņemsies atbildību par līdzvērtīgas infrastruktūras izmantošanu un laikā gaitā par līdzvērtīgas infrastruktūras atjaunošanu⁶. *GMES* konsultatīvajā padomē, ekspertu grupā, kas palīdz Komisijai *GMES* izstrādē, tādu pašu nostāju vienoti ieņēmušas vairākas ES dalībvalstis. Tādējādi maz ticams, ka, gadījumā ja ES neuzņemtos attiecīgas saistības, kāda cita organizācija pēc 2013. gada uzņemtos atbildību par *GMES* kosmosa komponenti. Tādējādi *GMES* pakalpojumu komponente pašreizējā izpratnē nebūtu dzīvotspējīga⁷.

3. SUBSIDIARITĀTES ANALĪZE

ES ieguldījums Eiropas līmenī izstrādātās kosmosa infrastruktūras izmantošanā un atjaunošanā pilnībā atbilst subsidiaritātes principam šāda iemesla dēļ. Atbildību par to, kā izmantot un, iespējams, atjaunot kosmosa infrastruktūru, kas izveidota par ES un valstu līdzekļiem, dalībvalstis nevar pienācīgi īstenot izmaksu dēļ. Tieši šā iemesla dēļ tādā jomā kā novērošana kosmosā operatīvās meteoroloģijas vajadzībām Eiropas valstis ir apvienojušas resursus, lai izstrādātu un izmantotu meteoroloģiskos satelītus Eiropas Meteoroloģisko satelītu izmantošanas organizācija (*EUMETSAT*) aizgādībā. Vai nu ar EKA, vai valstu

⁴ COM(2009) 223, 2009. gada 20. maijs.

⁵ COM(2008)748, galīgā redakcija, 2008. gada 12. novembris.

⁶ Sk., piem., 2008. gada 15. februārī notikušās EKA padomes 198. sanāksmes protokola 4. lpp. un 2008. gada 15. un 16. oktobrī notikušās 203. sanāksmes protokola 6. lpp.

⁷ Sk. *GMES* regulas priekšlikuma 12. apsvērumu. Lai gan dažus pakalpojumus būtu iespējams sniegt tikai pēc *in situ* datiem vai pēc datiem, ko nodrošina nevis *Sentinel*, bet citi satelīti, vairs nevarētu būt runas par *GMES* pakalpojumu komponentes tematiskajām jomām.

kosmosa aģentūru starpniecību, Eiropas valstis ir izstrādājušas izmēģinājuma satelītus vides jomā. Tās nav radušas iespēju sadarboties, lai finansētu tādu ilgtermiņa vides novērošanas programmu darbību, kādas jau izveidotas meteoroloģijas jomā. Tomēr vajadzība pēc šādiem novērojumiem palielinās, ņemot vērā, ka pieaug politisks spiediens publiskā sektora iestādēm pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus par vidi, drošību un klimata pārmaiņām.

4. ES MĒRĶI

Konkrēti ES darbības mērķi attiecībā uz *GMES* kosmosa komponenti (t. i., satelītiem *Sentinel*) ir:

- *GMES* pakalpojumu komponentes tematisko jomu vajadzībām nodrošināt nepārtraukti pieejamus vides datus, ko iegūst, izmantojot kosmosā izvietotus sensorus, tas izdarāms šādi:
 - turpina izmantot satelītus *Sentinel* un ar tiem saistītos pētniecības pasākumus, nodrošinot pienācīgas pārvaldības un finansēšanas struktūras;
 - laikus veic noteikšanu, izstrādi un iepirkumus, lai vajadzības gadījumā atjaunotu satelītus *Sentinel*;
- samazinot izmaksas, veicināt piekļuvi Zemes novērošanas datiem un nodarbinātības, inovācijas un starptautiskās konkurētspējas ziņā — Zemes novērošanas pakārtoto nozaru ekonomisko izaugsmi.

5. POLITISKO RISINĀJUMU VARIANTI

Iespējamie politiskie risinājumi ir šādi.

- **1. risinājums.** Bāzes scenārijs. ES neuzņemtos atbildību par satelītu *Sentinel* izmantošanu pēc *GMES* sākotnējām darbībām (2011–2013). Tas nozīmē, ka pēc 2013. gada ES vairs neizmanto *GMES* kosmosa komponenti. Ja cita struktūra nevēlētos finansēt kopējās satelītu *Sentinel* izmantošanas izmaksas, *GMES* pakalpojumu komponentei nebūtu pieejami *Sentinel* iegūtie dati.
- **2. risinājums.** ES finansētu un pārvaldītu izmantošanu tikai *Sentinel* pirmajām konstelācijām, bet to atjaunošanu ne. Pēc pirmajām konstelācijām nebūs iegūstami dati no satelītiem *Sentinel*.
- **3. risinājums.** ES finansētu un pārvaldītu i) *Sentinel* pirmo konstelāciju izmantošanu un ii) kosmosa infrastruktūras atjaunošanu, lai nodrošinātu novērojumus ilgtermiņā, ņemot vērā, ka pašlaik izveidotajiem *Sentinel* nominālais ekspluatācijas laiks ir septiņi gadi un ka *GMES* pakalpojumu komponentes tematiskās jomas ir atkarīgas no nepārtrauktas piekļuves attiecīgajiem datiem. Lēmumi par atjaunošanu jāpieņem sākotnējo konstelāciju darbības laikā.

Šie risinājumi saistīti ar vairākiem pieņēmumiem. Pirmkārt, izmantošanas pasākumus papildinās pētniecības pasākumi. Otrkārt, nepieciešama piekļuve datiem, ko iegūst pašreizējie Zemes novērošanas satelīti, kuri pieder trešām personām. Treškārt, dati, ko iegūs ar satelītiem *Sentinel*, būs pilnībā un atklāti pieejami. Ceturkārt, netika izvērtēti līdzfinansējuma veidi

GMES kosmosa komponentes vajadzībām. Tāpat kā *Galileo*⁸ un citām ES infrastruktūras programmām *Sentinel* īpašumtiesības varētu nodot Eiropas Savienībai bez maksas, atļaujot ES attiecībā uz *Sentinel* datiem noteikt pilnībā un atklāti pieejamu datu un informācijas politiku. Tomēr Komisija turpinās pētīt, vai tirgus iespēju izmaiņas un pēc izmaksām noteikta lietošanas maksa varētu nodrošināt publiskā sektora iemaksu samazinājumu ilgtermiņā. Kopumā potenciālais finansējums, ko varētu saņemt no ES budžeta, vēl nav zināms, jo prioritātes un finansējums, kas tiks noteikts saskaņā ar jauno daudzgadu shēmu (pēc 2013. gada), būs zināmi vēlāk.

6. IETEKMES ANALĪZE

Atbilstīgi ierosinātajā paziņojumā aplūkotajam tematam visi risinājumi pamatoti tikai uz izmaiņām kosmosa komponentē un pieņemts, ka visas pārējās komponentes nemainās.

Šie risinājumi analizēti gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi. Attiecībā uz kvantitatīvo daļu izmaksu un ieguvumu analīze balstīta uz pieejamajiem datiem. Ieguvumi no *GMES* ir kvantitatīvi novērtēti *PriceWaterhouseCoopers* pētījumā “*Socio-economic benefits analysis of GMES*”⁹ (*PWC* pētījums). Monetārajā un pašreizējās vērtības aspektā tajā izklāstīti plānotie ekonomiskie ieguvumi (tostarp sabiedrības, vides un citi ekonomiskie ieguvumi) attiecībā uz bāzes scenāriju bez *GMES*. *PWC* pētījumā *GMES* nodrošinātie ieguvumi sagrupēti trijās augsta līmeņa kategorijās.

- **1. kategorija.** Uzlabota efektivitāte, saistīta ar *GMES* informācijas izmantošanu, lai īstenotu vai izpildītu spēkā esošus tiesību aktus vai politikas jomas. Lai ieguvumi būtu reāli, jānodrošina vienīgi, lai *GMES* pakalpojumi (un tādējādi arī *GMES* kosmosa komponente) būtu nepārtraukti pieejami.
- **2. kategorija.** Ieguvumi saistīti ar plašākas un labākas informācijas pieejamību politikas izstrādes posmā. Rezultāti būtu labāka politikas veidošana Eiropas, valstu un reģionu līmenī, vieglāka un efektīvāka īstenošana un arī labāka politikas mērķu sasniegšana. Tomēr neizbēgami no informācijas pieejamības līdz ieguvumu realizēšanās brīdim paies laiks — tas ir saistīts ar politikas ciklu.
- **3. kategorija.** Ieguvumi līdzīgi kā 2. kategorijā, tikai globālā līmenī, proti, saistīti ar starptautisko līgumu parakstīšanu un īstenošanu (piem., par klimata pārmaiņām, pārtuksnešošanu un atmežošanu). Tādējādi paies daudz vairāk laika, pirms ieguvumi kļūs reāli, bet tie būs tik ievērojami, ka pārspēs ieguvumus pārējās kategorijās. Šīs kategorijas piemērs ir *GMES* ieguldījums ar klimata pārmaiņām saistītās politikas jomās, nodrošinot ilgtermiņa datu kopas par tādiem parametriem kā jūras virsmas temperatūra, jūras līmeņa celšanās un CO₂ sadalījums.

Analizējot izmaksas, tika ņemtas vērā gan pakalpojumu komponentes, gan kosmosa komponentes izmaksas. Kosmosa komponentes izmaksas noteiktas pēc EKA ilgtermiņa

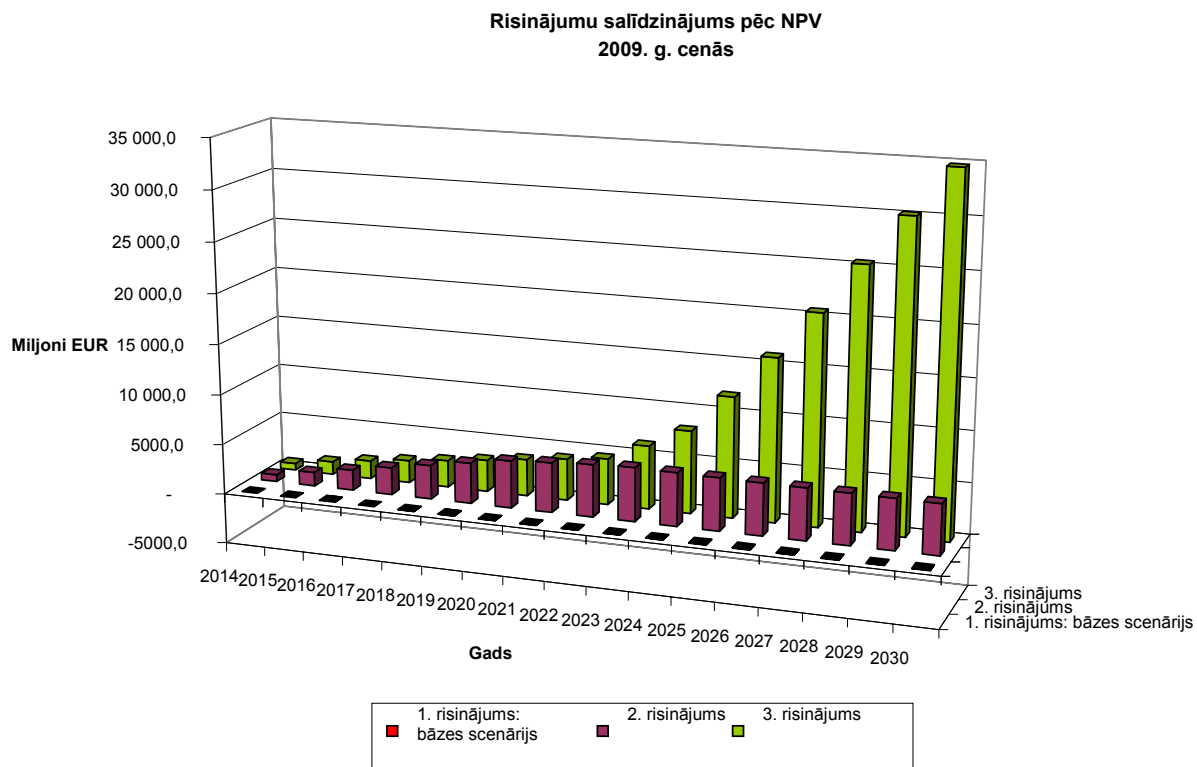
⁸ Sk. 8. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 9. jūlija Regulā (EK) Nr. 683/2008 par Eiropas satelītu radionavigācijas programmu (*EGNOS* un *Galileo*) turpmāku īstenošanu, OV L 196/1, 24.7.2008.

⁹ Pieejams http://esamultimedia.esa.int/docs/GMES/261006_GMES_D10_final.pdf.

scenārija, izmaksu novērtējumu sagatavojusi EKA izpildstruktūra, 6. Kosmosa padome¹⁰ to atzinusi par pamatu izmaksu aprēķiniem.

¹⁰ Padomes rezolūciju par kosmosa un konkurētspējas inovācijas devumu Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā un nākamajiem pasākumiem, Nr. 10500/09, 2009. gada 29. maijs.

Kvantitatīvā ziņā risinājumus visvieglāk var salīdzināt pēc tā, cik lielas tīrās reālās vērtības tiks radītas aplūkojamajā laikposmā, sk. nākamo attēlu¹¹.

Vēl papildus ņemot vērā ietekmes, kas nav ietvertas *PWC* pētījumā un tāpēc nav atspoguļotas šajā shēmā, risinājumus var šādi salīdzināt (paturot prātā, ka izmaksas attiecas uz *GMES* kosmosa komponenti, savukārt ieguvumus nodrošina visa *GMES* sistēma kopumā).

¹¹ Šie cipari par katru risinājumu parāda maksājumu plūsmas un ieguvumu tīrās reālās vērtības kopsummu (2009. g.) no 2014. gada līdz X gadam, kur X var būt jebkura vērtība no 2014. līdz 2030. gadam.

	Lietderība	Efektivitāte	Saskanība
1. risinājums (bāzes scenārijs)	Nesasniedz nevienu mērķi. Ietekme uz ES budžetu pielīdzināma nullei, tātad līdzekļi būtu pieejami citām iniciatīvām un programmām.	Nedaudzas (mazas) izmaksas bez ieguvumiem (gatavo satelītu uzglabāšanai)	Nav ieguvumu, tādēļ nav vajadzīgi arī kompromisi. Ļoti nesaskan ar iepriekšējiem ES centieniem veidot GMES kosmosa komponenti un ES nostāju attiecībā uz globālo zemes novērošanu pēdējo 10 gadu laikā. Saskanētu vienīgi tad, ja ES kardināli mainītos politiskās prioritātes, proti, klimata pārmaiņas un iedzīvotāju drošība politikas darba kārtībā zaudētu svarīgumu.
2. risinājums	Mērķi sniegt informācijas pakalpojumus, izmantojot stabilu infrastruktūru, sasniedz tikai uz laiku (līdz 2020. gadam). Nesasniedz mērķi, kas saistīts ar ilgtspējīgu pakārtoto jomu izaugsmi.	Ieguldījums no ES budžeta <i>GMES</i> kosmosa komponentei, vidējai summai sasniedzot aptuveni EUR 200 miljonu gadā, no nākamās finanšu shēmas nodrošinās aptuveni EUR 400 miljonu līdz EUR 900 miljonu ieguvumu gadā; tas tiktu sasniegts līdz 2022. gadam. Pēc 2020. gada ieguvumi samazinātos līdz EUR 130 miljoniem gadā, tas aptuveni atbilstu izmaksām nākamajā periodā. Šis risinājums neizbēgami saistīts ar neefektivitāti, kura izriet no "lēcienvēidīgās" pieejas. Periodiski ražojot satelītu elementus, ES negūtu apjomradītus ietaupījumus, kas kosmosa nozarē ir svarīgi.	Kaut arī ietekme uz ES budžetu būtu lielāka nekā tad, ja izvelētos bāzes scenāriju, visticamāk to atsvērtu ieguvumi videi un ekonomikai. Politikas saskanība būtu atkarīga no ES un pārējo Eiropā Zemes novērošanā iesaistīto personu spējas turpināt darbu pēc pirmās paaudzes satelītu ekspluatācijas laika beigām. Nesaskan ar ES pausto apņemšanos uzņemties vadošo lomu klimatu pārmaiņu jomā (klimata pārmaiņas noteikti prasa ilgstošu novērošanu).
3. risinājums	Sasniedz visus politikas mērķus	Ieguldījums no ES budžeta <i>GMES</i> kosmosa komponentei vidēji būtu aptuveni EUR 430 miljoni gadā nākamās finanšu shēmas laikā, tas nodrošinātu ieguvumus gandrīz EUR 1 miljarda apjoma gadā (šis mērķis sasniedzams līdz 2022. gadam), tad no 2027. gada tas sasniegtu maksimumu, proti, vairāk nekā EUR 5 miljardus gadā.	Ilgtermiņa ieguldījumi, kas būtu lielāki nekā bāzes scenārijam, tādās politikas prioritārajās jomās kā klimata pārmaiņas atmaksātos. Saskan ar politikas darba kārtību un ES mērķiem. ES kā globālo procesu dalībnieci stratēģisku ieguvumu potenciāls. Lai iegūtu nepieciešamo budžetu un lai attiecīgi pārietu no pētniecības uz darbību, <i>GMES</i> jāklūst par nākamās ES finanšu shēmas prioritāti, tādēļ iespējami attiecīgi pielāgojumi citās politikas jomās.

7. NOVĒROŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

Paziņojums pats par sevi neparedz ne jaunus pasākumus, ko finansētu no ES budžeta, pārsniedzot 7. pamatprogrammā nolemto vai ierosināto, ne priekšdarbus, ne *GMES* sākotnējās darbības pirms 2013. gada. Ja nākamā Komisija izvēlas vienu no risinājumiem, kas paredz izmantot satelītus *Sentinel* pēc 2014. gada, saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem tiktu izstrādāts jauns tiesību akta priekšlikums, konkrēti, tas attiektos uz nākamās finanšu shēmas sagatavošanu un ietekmes novērtēšanu.

Atbilstīgi ierastajai praksei Komisijā novērtēšanai būs trīs posmi: iepriekšēja novērtēšana, starpposma novērtēšana un paveiktā novērtēšana. Starpposma novērtēšanā un paveiktā novērtēšanā izvērtēs, vai darbības mērķi ir/nav sasniegti. Turklāt Komisija novērtēs izmantošanas virzību, pirms tiks pieņemti svarīgi lēmumi, ieskaitot lēmumu par satelītu *Sentinel* atjaunošanu. Ņemot vērā satelītu izstrādes ilgo laiku, šādu lēmumu varētu pieņemt, pirms sāk īstenot vienu vairākas finanšu shēmas. Katrā politikas cikla, pieņemot lēmumu, jābūt pieejamai atjauninātai informācijai par izmaksu un ieguvumu samēru dažādiem risinājumiem un jānotiek plašai sabiedriskai apspriešanai par sistēmas efektivitāti un lietderību.